

TÜRKİYE'DE TARIMSAL TOPRAK DÜZENLEME İHTİYACI VE SORUNLARI

Prof. Hüseyin ERKAN

S. Gökşin SEYLAM

1. Giriş

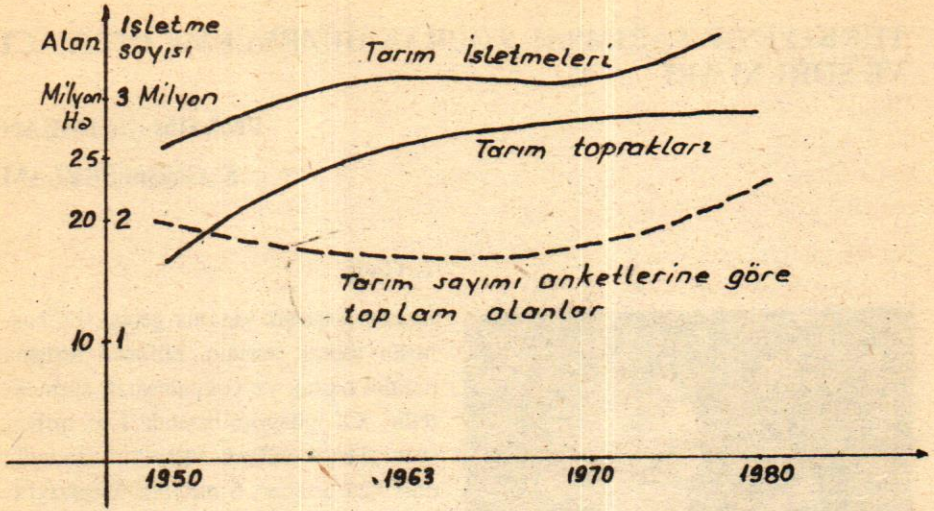
İnsanın yerleşik yaşama geçişi ile başlayan toprak sorunu, nüfusun artışına paralel olarak ve yoğunlaşarak sürmektedir. XX. yüzyılın başında 1,55 milyar olan dünya nüfusu yüzyılın sonunda, dört katı artarak, 6 milyara ulaşacaktır. Buna karşın dünyanın toprak miktarı aynı kalmaktadır.

Benzer gelişme, Türkiye'de de sürmektedir. Türkiye'deki nüfus artışı, dünya ortalamasının da üstünde olarak, 1927 yılındaki 13,5 milyondan yüzyılın sonunda 5 katından fazla artarak, 67 milyona ulaşacaktır. Türkiye'de 1928 yılında tarımda kullanılan toprak miktarı 6,6 milyon Ha iken 1950 yılında 17,3 milyon Ha'a, 1960 yılında 25,3 milyon Ha'a ve günümüzde 28,5 milyon Ha'a yüksel-

miştir. Ancak, artık Türkiye'de tarımda kullanılabilecek toprakların sonuna gelinmiştir (Şekil 1).

Bu gözlemler ve veriler, tarım topraklarının dünyada ve Türkiye'de daha verimli ve ekonomik kullanılabilmesi amacıyla, insanları arayışlara yöneltmektedir. Tarım topraklarındaki yeniden düzenleme çabaları, artan nüfusun gıda ihtiyacının karşılanması için, tarımsal üretimi artırmak ve özellikle birim alandan elde edilen ürünün artırılması amacıyla dönük olmaktadır.

Günümüzde tarımsal mekanda karşılaşılan sorunların önemli bir bölümünün çözümü ve tarımsal verimliliğin artırılması amacı ile bütün dünyada geliştirilen ve uygulanmakta olan yöntem, geniş kapsamlı Arazi Toplulaştırma yöntemi, daha doğru bir adlandırma ile "Kırsal Mekanın Yeniden Düzenlenmesi" yöntemidir

Şekil 1- Tarım Toprakları Ve İşletme Sayıları

2. Tarımsal Yapı

Türkiye tarımında nüfusun yıllar içindeki değişimleri ile tarım gelirlerinin ulusal gelir içindeki payı ve tarım kesiminde kişi başına düşen gelirin değişimleri, Tablo 1'de görülmektedir.

Tablo 1- Türkiye'de tarım verileri ve değişimleri

	1950	1960	1970	1980	1985
Nüfus	% 80	% 75	% 66	% 62	% 59
Tarım geliri- nin ulusal gelirindeki payı	% 50	% 42	% 27	% 22	% 20
Kişi başına tarım geliri	% 23	% 23	% 19	% 16	% 14

Tarımda çalışan nüfus oranlarının giderek azalması, olumlu bir gelişmedir. Ancak, tarımsal gelirin ulusal gelir içindeki payı, tarımsal nüfus artışından daha hızlı artış göstermektedir; bu durum, tarımda kişi başına ortalama gelirin azalması ile birlikte değerlendirildiğinde, tarımsal nüfusun yoksullaştığını göstermektedir. Yoksullaşan insanların yeni teknoloji kullanmaya, yeni yöntemler denemeye yönlendirilmeleri çok güçtür ve bu durum da, tarımda verimliliğin artırılması amacıyla denenecek yeni yöntemler için olumsuz bir ortam yaratır.

3. İşletmelerin Büyüklükleri

Türkiye'de geçimini tarımdan sağlayan, ancak hiç toprağı olmayan oldukça büyük bir aile grubu bulunmaktadır. Bu topraksız ailelerin sayısı 1950 yılında 1,02 milyon kadar iken 1980'li yıllarda 1,7 milyona yükselmiştir. Bu durum, tarımsal toprak düzenlemede göz önünde bulundurulması gereken önemli bir veridir.

Toprak sahibi aileler ve bu ailelerin işledikleri toprak miktarları itibariyle dağılımları Tablo 2'de görülmektedir.

Tabloya göre, 0,1 Ha ile 2.0 Ha arasında toprağı sahip tarım işletmeleri, 1970 yılına kadar sürekli artış göstermiş ve tüm tarım işletmelerinin % 44'üne ulaşmıştır. 1980 yılı tarım sayımı sonuçları bu gelişmeden sapma göstermiştir. Ancak, işlenen toprak miktarı oranı hemen hiç değişmemiştir. 1950 yılında tüm işletmelerin % 30.6'sı toprakların % 4,3'ünü işlerken; 1980 yılında tüm işletmelerin % 30.2'si toprakların % 4,1'ini işlemektedir. İşletme sayıları ise % 43'lük bir artış göstermiştir.

2,1 Ha ile 5.0 Ha arasında toprağı sahip işletmeler de, 1950 yılından 1980 yılına kadar sürekli artış göstermiştir. 1950 yılında tüm işletmelerin % 31,5'i tüm toprakların % 14,3'ünü işlemekte iken 1980 yılında tüm işletmelerin % 31,9'u olan 1 165 000 işletme tüm toprakların % 15,9'unu işlemektedir. İşletmelerin sayıları % 46 artarken, bu işletmelerin tüm içindeki oranları önemli bir değişiklik göstermemiştir.

Tablo 2- Türkiye'de tarım işletmelerinin toprak varlıkları

İşletmenin toprağı Ha	İşletme sayısı 1000	İşlenen alan 1000 Ha	İşletme sayısı 1000	İşlenen alan 1000 Ha	İşletme sayısı 1000	İşlenen alan 1000 Ha	İşletme sayısı 1000	İşlenen alan 1000 Ha
0,1 - 2,0	772	836	1268	1176	1351	1768	1102	941
	% 30,6	% 4,3	% 40,9	% 7,0	% 44,1	% 10,3	% 30,2	% 4,1
2,1 - 5,0	797	2.790	864	2903	878	2872	1165	3164
	% 31,5	% 14,3	% 27,9	% 17,4	% 28,6	% 16,8	% 31,9	% 15,9
0,1 - 5,0	% 62,1	% 18,6	% 68,8	% 24,4	% 72,7	% 27,1	% 62,1	% 20,0
	555	4012	561	3995	478	3558	738	4839
5,1 - 10,0	% 21,8	% 20,6	% 18,1	% 23,9	% 15,6	% 21,0	% 20,2	% 21,3
	364	6988	391	6815	335	6931	616	10633
10,1 - 50,0	% 14,5	% 35,9	% 12,6	% 40,7	% 10,9	% 40,5	% 16,9	% 46,7
	38	4826	15	1844	18	1906	29	2736
50,1 +	% 1,5	% 24,8	% 0,5	% 11,0	% 0,6	% 11,4	% 0,8	% 12,0
	2528	19521	3101	16734	3060	17069	3.630	22764
TOPLAM	% 100	% 100	% 100	% 100	% 100	% 100	% 100	% 100

5,0 Ha arasında toprağa sahip işletmeler de, sayısal olarak % 44,5'lik artış göstermesine karşılık, tüm işletmeler içindeki oranları ve işledikleri toprak oranları önemli bir değişiklik göstermemiştir.

Orta büyüklükteki işletmelerden 5,1 Ha ile 10,0 Ha arasında toprağa sahip işletmeler, sayısal olarak % 33'lük bir artış göstermesine karşılık, tüm işletmeler içindeki oranı olarak ve işledikleri toprakların tüm topraklara oranı olarak önemli bir değişiklik göstermemişlerdir.

10,1 Ha ile 50,0 Ha'lık toprağa sahip orta işletmeler ise, sayısal olarak % 69'luk artış göstermişler ve işledikleri alan olarak da % 52'lik artış göstermişlerdir. Ancak, bu işletmelerin tüm işletmeler içindeki payında önemli bir artış olmamıştır.

Büyük işletme olarak kabul edilen 50,1 Ha ve daha fazla toprağa sahip işletmeler, sayı olarak oldukça azdır ve bu işletmelerde bir düşüş gözlenmektedir. Büyük işletmelerin sayı ve kullandıkları toprak miktarları oranlarının yarıya düştüğü gözlenmektedir.

Türkiye'de tarım kesimindeki günümüzde 2,0 milyona vardığı sanılan topraksız aileler, tüm tarım işletmeleri içindeki payı % 70'lere varan küçük işletmeler ve büyük işletmelerdeki düşüş birlikte değerlendirildiğinde, tarımda makina kullanımı eğiliminin artış gösteremeyeceği ve dolayısıyla tarımsal verim artışının sağlanmasında güçlükler olduğu öne sürülebilir. Gerçekleşmenin de böyle olduğu ve Türkiye'nin son yıllarda buğday dışalımını yapmak durumunda kaldığı görülmektedir.

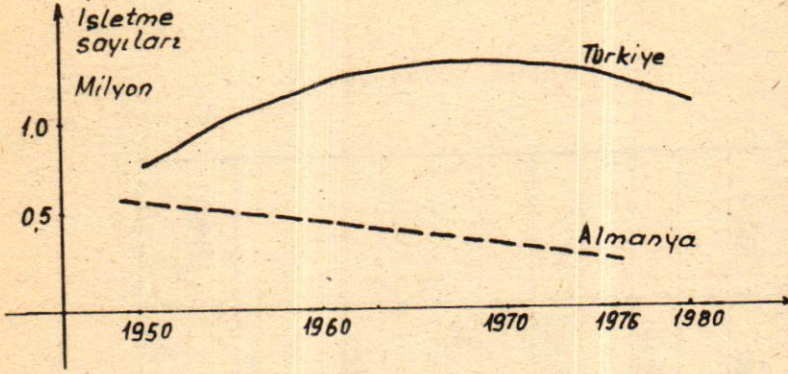
Tablo 3'de görüldüğü gibi, Alman tarım işletmelerinin 0,1 Ha ile 2,0 Ha arasında toprağa sahip olanları, 1949 yılından başlayarak düzenli bir düşüş göstermiş ve 1976 yılında sayı olarak % 39,5'una inmiştir. Türkiye'de ise 1950 ile 1970 yılları arasında % 75'lik artış ve 1980 yılında % 43'lük bir artış göstermiştir. Durum, Şekil 2'de grafik olarak görülmektedir.

2,1 Ha ile 5,0 Ha arasında toprağa sahip işletmeler, Almanya'da 1975 yılında, 1949 yılındaki sayının 1/3'üne düşmüştür. Türkiye'de aynı büyüklükteki işletmeler ise 1950 yılındaki sayının 1,46 katı olmuştur. Şekil 3'de gelişmeler grafik olarak çarpıcı biçimde görülmektedir.

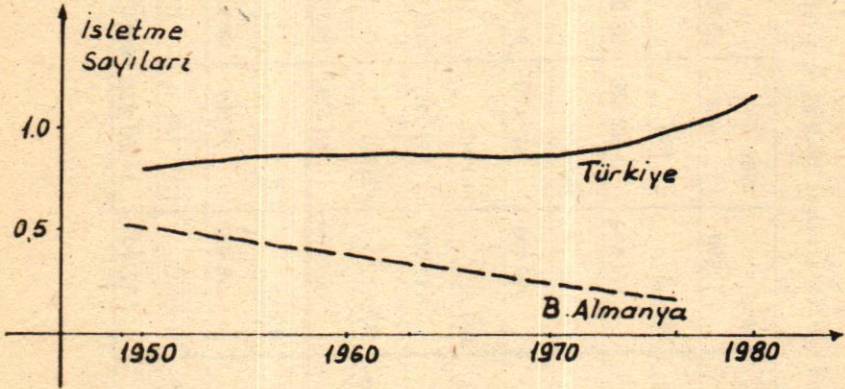
Küçük işletmeler olarak sayılabilecek 0,1 Ha ile 5,0 Ha arasında toprağa sahip işletmeler, 1950 ile 1980 yılları arasında Türkiye'de sayı olarak % 44'lük bir artış göstermiş; Almanya'da ise 1949 ile 1976 yılları arasında % 274'lük bir artış göstermiş ve 1949 yılındaki sayının % 36'sına düşmüştür.

Tablo 3- Türkiye ve Almanya'da işletme sayılarında değişimler

İşletme Büyüklüğü (Ha)	Yıllar		1949	1950	1960	1963	1970	1975	1980	1985
	Ülkeler									
0.1 - 2.0	B. Almanya		597 721		462 882			236 197		
	Türkiye		772 800		1 268 818	1 351 000			1 102 400	
2.1 - 5.0	B. Almanya		553 061		387 069			183 886		
	Türkiye		797 400		863 470	878 000			1 164 700	
5.1 - 10.0	B. Almanya		403 699		343 017			173 723		
	Türkiye		552 000		561 732	478 000			738 400	
10.1 - 50.0	B. Almanya		268 676		408 488			383 330		
	Türkiye		367 200		391 478	335 000			616 000	
501.	B. Almanya		15 692		16 311			27 136		
	Türkiye		38 400		15 352	18 000			29 400	
TOPLAM	B. Almanya		1939 749		1 617 710	1 020 606				768 000
	Türkiye		2 527 800		3 100 850	3 060 000			3 650 900	

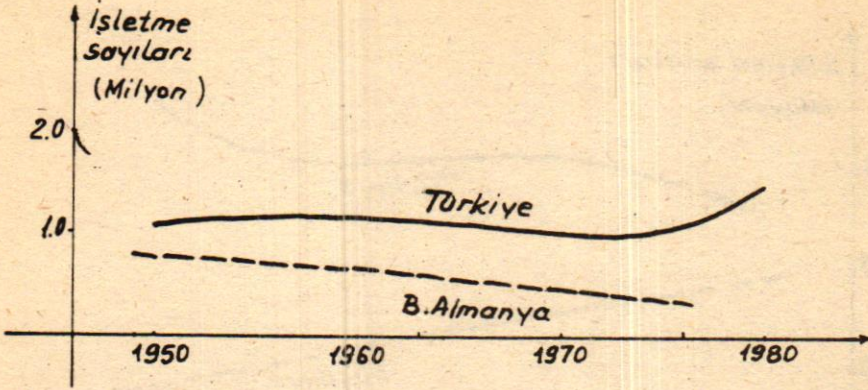
Şekil 2- 0,1 Ha İle 2,0 Ha Arasında Toprağa Sahip İşletmelerde Değişmeler

Şekil 3- 2,1 Ha İle 5,0 Ha Arasında Toprağa Sahip İşletmelerdeki Değişmeler

Orta büyüklükte işletme olarak kabul edilebilecek olan 5,1 Ha ile 10,0 Ha arasında toprağa sahip işletmeler, Türkiye'de 1950 ile 1980 yılları arasında sayısal olarak % 34'lük bir artış göstermiş; Almanya'da 1949 ile 1976 yılları arasında % 232'lik bir azalma ile 1949 yılındaki sayının % 43'üne düşmüştür. Şekil 4'de durum grafik olarak görülmektedir.

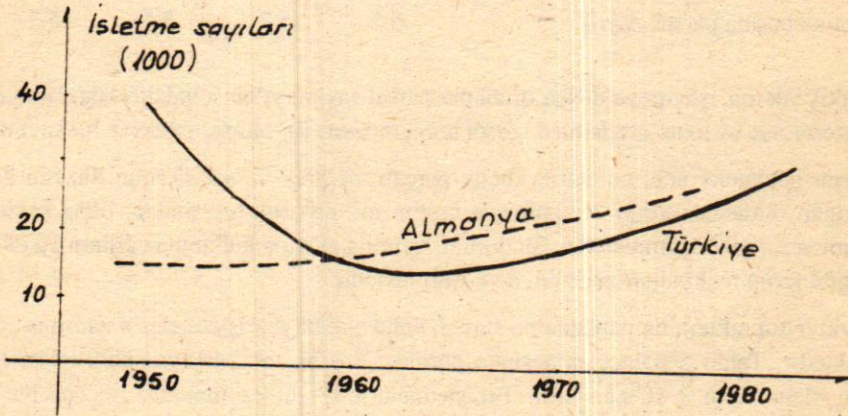
10,0 Ha ile 50,0 Ha arasında toprağa sahip tarım işletmeleri 1950 ile 1980 yılları arasında % 68'lik bir artış göstermiş; Almanya'da 1949 ile 1976 yılları arasında % 43'lük bir artış göstermiştir. Ancak, Almanya'da bu işletmelerde de, 1960 yılından sonra bir azalmanın başladığı gözlenmektedir.

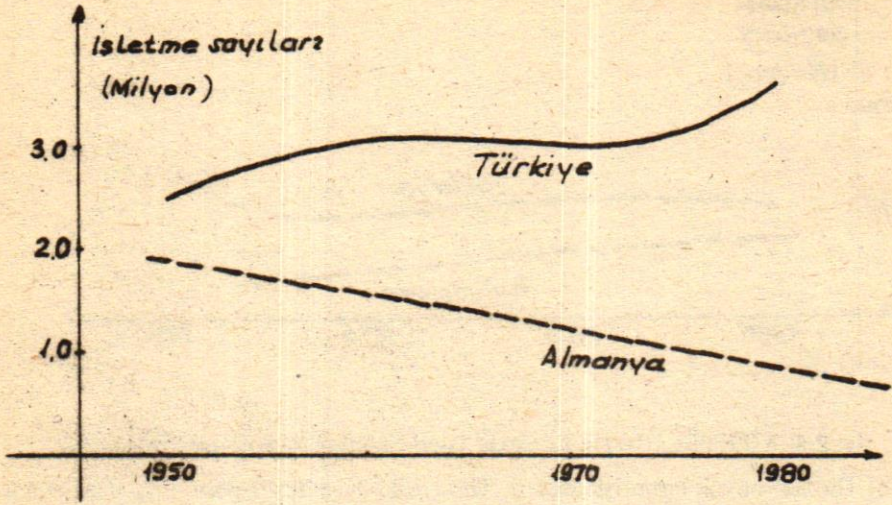
Şekil 4- 5.0 Ha İle 10.0 Ha Arasında Toprağa Sahip İşletmelerde Değişmeler

50,1 Ha'dan büyük tarım işletmeleri, Türkiye'de önce düşüş göstermiş, daha sonra artmaya başlamış olmasına karşın 1980 yılında 1950 yılındaki sayının % 77'si kadardır. Almanya'da ise bu işletmeler sürekli biçimde artış göstermektedir; 1976 yılında 1949 yılındaki sayının 1,73 katı olmuştur (Şekil 5)

Tarım işletmeleri tümü ile alındığında, Türkiye'de 1950 yılında 2.527.000 iken 1980 yılında % 44'lük bir artışla 3 650 900'e yükselmiş olduğu; Almanya'da 1949 yılında 1 939 149 iken 1976 yılında bu sayının % 53'ü olan 1 020 606'ya ve 1985 yılında % 39,6'sı olan 768 000'e düşmüş olduğu gözlenmektedir. Almanya'da, hemen tüm işletmelerde azalma gözlenirken, sadece büyük işletmelerde artma görülmektedir. Bu gelişme, özellikle büyük boyutlu tarım makinalarının kullanılabilmesi ve daha ekonomik tarım işletmeleri oluşturulabilmesi açısından gerekli olan bir gelişme olarak değerlendirilmelidir. Tarım işletmelerinin tümü için düzenlenen grafik Şekil 6'da görülmektedir.

Şekil 5- 50,1 Ha'dan Büyük Tarım İşletmelerinde Değişmeler

Şekil 6- Tüm İşletme Sayılarındaki Değişmeler

5. Toprak Parçalılığı

Türkiye'de tarım işletmeleri sayısındaki artmaya koşut olarak, topraklarda parça sayısı da giderek artmaktadır. Yıllar içindeki değişimler Tablo 4'de görülmektedir.

Tablo 4- Türkiye'de işletme sayıları ve toplam parsel miktarları

	(1000 adet)			
	1950	1960	1970	1980
İşletme sayısı	2 528	3 100	3 069	3 650
Parsel sayısı	15 770	17 700	15 378	22 904
İşletme başına parsel sayısı	6,2	5,7	5,1	6,3

Türkiye'de bir işletmeye düşen ortalama parsel sayısı, yıllar içindeki dalgalanmalar göstermekle birlikte, ortalama 6 parsel dolayındadır. Bu oldukça yüksek bir sayıdır.

Tarım işletmelerinde, tarlaların küçük parçalı, dağınık ve şekillerinin düzgün dik-dörtgen olmaması tarım üretimini ve üretim masraflarını artırmakta; buna karşılık tarım verimini düşürmektedir. Bu durum, tarımda makina kullanma eğilimini azalttığı gibi tarım makinaları verimini de düşürmektedir.

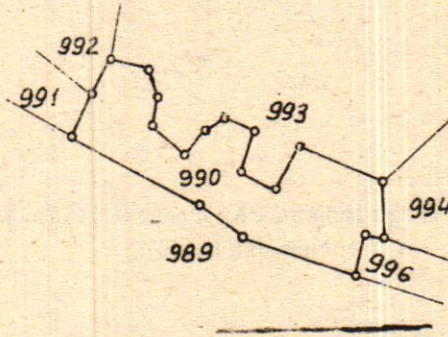
Türkiye topraklarında parçalanma süreci, daha çok büyük işletmelerin zararına işlemektedir. Tablo 5'in incelenmesinde görüleceği gibi, tek parçaya sahip işletmeler tüm işletmelerin % 10'u kadardır. Bu işletmelerin işledikleri tüm alan ise Türkiye tarım topraklarının % 3'üdür. İşletmelerin % 20'si ise 10 ve daha çok parçaya sahiptir; bu işletmelerin işledikleri tüm alan, Türkiye topraklarının % 38'idir.

Arazi toplulaştırmaya ilişkin olarak yapılmış olan bir araştırmada, tarım toprakları-
nın çok parçalı olması, tarlaların düzgün dikdörtgen şekilli olmaması, ulaşım ağı ile
sulama-kurutma ağına bağlantısı olmaması, tarım verimliliğinde % 70'lere varan ve-
rim düşüşü nedeni olduğu saptanmıştır.

Tarımsal toprakların çok parçalı olmaları, sulamada ve ulaşımda da sorunlar yarat-
maktadır. Sulama ağına doğrudan bağlantısı olmayan parseller, düzenli ve verimli
biçimde sulanamamakta ve sonuçta sulama verimi çok düşük olmaktadır. Tarlasını
sulamak isteyen, ancak sulama kanalı ile arada bulunan parsel sahibinin izni olmadı-
đında bunu yapamayan kişinin neler yapmaya kalkışacağı tahmin edilemez. Zaman
zaman basına yansıyan cinayet davaları az değildir. Aynı biçimde, sürüm ya da ha-
sat zamanı tarlasına en az bir kaç kez gitmek isteyen ifti, başka parselleri iğneye-
rek geçmek zorundadır. Hasat döneminde bu geçişler sonucu ürün tahrip edilir; s-
rm zamanında ise, sürülmüş tarlalar ya da ekilmş tarlalar çiğnenir. Bu yüzden de
Çiftçiler arasında çıkan olaylar az değildir ve büyük boyutlardadır.

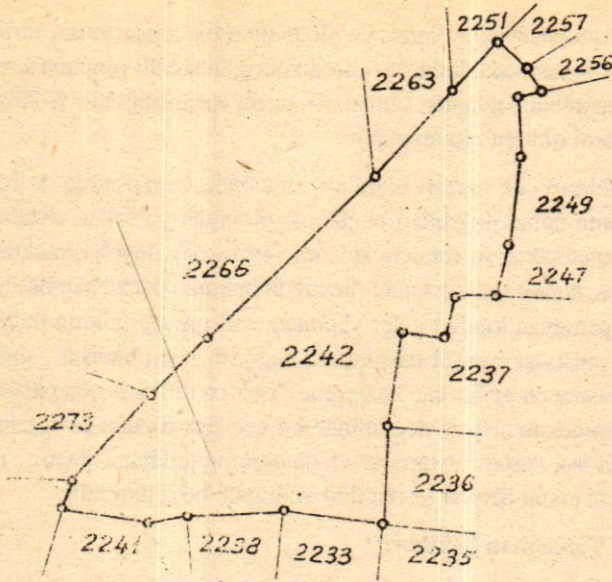
6. Türkiye'de Tarlaların şekilleri

Türkiye'de tarlaların şekilleri çoğu zaman tarımda verimli çalışabilme bakımından
da uygun değildir. Kama, yarım ay, incecik şerit biçiminde, yamuk biçiminde vb. bi-
imde olan parseller az değildir. Bu şekilde tarımsal işleme açısından uygun özellik-
te olmayan tarlaları işlemek ve özellikle tarım makinaları ile ekonomik ve verimli
biçimde işlemek mümkün değildir. Kadastro paftalarından alınmış bazı parseller,
şekil 7a, 7b ve 7c'de görülmektedir.

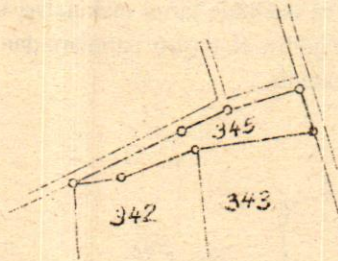

şekil 7 A- Afyon - Dazkırı-Baraklı Köyünden 1,65 Ha Yüzölçümlü 990 Numaralı
Parsel

Yukarda şekilleri görülen parseller, makina kullanımına hiç uygun olmayan, ancak
insan eli ile bellenebilecek ve işlenebilecek biçimdedir. Bu parsellerin karabasan ile
bile ekonomik ve verimli işlenebilmesi olanaklı değildir.

Şekil 7b- Ayfon-Dazkırı-Baraklı Köyünden 5,9 Ha Yüzölçümlü 2242 Numaralı Parsel

Şekil 7 C- Konya - Ereğli-Bulgurluk Köyünden 0,415 Ha Yüzölçümlü 345 Numaralı Parsel

Yukarda özet biçimde açıklanan,

- Bir işletmeye düşen ortalama 6 parsel dolayındaki çok parçalılık,
- Tarla şekillerinin düzgün olmaması,
- Tarlaların büyük bölümünü sulama ağına doğrudan bağlantısının olmaması,
- Tarlaların % 80 kadarının sulama ağına doğrudan bağlantısının olmaması

Türkiye tarımında verimliliği büyük ölçüde düşürmektedir. Bu sorunların kalıcı biçimde çözümü, kırsal mekanın yeniden düzenlenmesini zorunlu kılmaktadır. Türki-

ye'de de soruna bu biçimde yaklaşım, son yıllarda gözlenmektedir. Örneğin, 1989 ve 1990 yıllarında Güney Doğu anadolu Projesi kapsamında 140 000 Ha'lık alanın toplulaştırma çalışmaları ihale edilmiştir. İsteğe bağlı biçimde arazi toplulaştırma çalışmaları da günümüze kadar 100 000 Ha dolayında yapılmıştır. Kısaca, çalışmaların giderek yaygınlaştığı gözlenmektedir. Ayrıca, özellikle geniş alanları kapsayan çalışmalarda Arazi Bilgi Sistemi kurulması ve sayısal arazi modeli oluşturulması öngörülmektedir.

7. Karşılaşılan Sorunlar

Arazi bilgi sistemi kurulmadan önce yapılması gereken, kadastro bilgi sisteminin kurulması olmalıdır. Kurulacak bilgi sistemi, kadastro paftaları ile mülkiyet bilgileri yanında toprakların derecelerine ve derece sınırlarına ilişkin bilgileri ve anket sonuçlarını da içermelidir.

Bilgi sistemi kurulmasının ön koşulu ise, mevcut bilgilerin standart, homojen yapıda, doğru ve güncel olmasıdır. 1950 yılında başlayan kırsal alan kadastrosu çalışmalarında çeşitli yöntemler ve altlıklar kullanılmıştır. Bu nedenle bilgilerin örneğin konum inceliği aynı standartta değildir, bazı paftalar yükseklik bilgilerine sahip değildir. Dayanılan yer kontrol noktaları farklıdır, ülke nirengi ağına bağlı olmayan yer kontrol noktaları vardır, pafta bölümlenmesi standart değildir. Hatta koordinatsız ölçülen yerler vardır.

Kadastro hangi yöntemle yapılmış olursa olsun, zaman zaman yüz ölçümü hatalarına rastlanmaktadır. Bu hataların, 3402 sayılı Kadastro Kanunu'nun 41. maddesi uyarınca ve dolaylı bir muvafakat sistemi ile çözümü ancak uzun süre içinde mümkün olmaktadır. Ancak, itiraz olduğunda ve konu yargı organlarına intikal ettiğinde, sorunun çözümü projenin uygulama süresi içinde mümkün olmamakta ve bunun sonucunda da tahsis düzeni bozulmakta ve proje bütünlüğü kaybolmaktadır.

Tapu sicillerinde malik adlarında hatalı ya da noksan yazımlar ortaya çıkmakta; paylı mülkiyetlerde paylar toplamının paydaya eşit olmadığı durumlara rastlanmaktadır. Bu sorunların düzeltilmesi de çok uzun olmakta veya hiç çözümlenememektedir.

Arazi kullanım kabiliyeti haritaları, çoğu zaman kadastro standartlarında değildir; bunun sonucu derecelendirme çalışmaları için ek çalışmalar gerekmektedir.

Uygulama alanlarında büyük değişiklikler olmaktadır. Bunlar:

1. Kullanım Değişiklikleri,

3083 sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlemesine Dair Tarım Reformu Kanunu'na göre bağ, bahçe, meyvalık, ağaçlık vb. yerler yeni düzenlemede yeri değiştirilmeyecek yerlerdendir. Oysa kadastro çalışmalarından sonra arazide bu tür nitelik değişiklikleri çok olmakta ve bunların kadastro bilgi ve belgelerine aktarılmadığı gözlenmektedir. Mevcut kadastro sisteminin böyle bir içeriği de bulunmamaktadır.

2. Yeni Tesisler

Arazide, kadastro sonrası yapılan tesisler ve açılan kuyular da kadastro belgelerinde bulunmamaktadır. Elektrik, telefon vb. hatalar da kadastro planlarına aktarılmamaktadır.

Bütün bu değişikliklerin kadastroya aktarılması ve kadastro bilgi ve belgelerinde güncelleştirilmesi Kadastro bilgi sistemi için zorunludur.

Arazi toplulaştırma bölgesi ilân edilen yörede, 3083 sayılı Kanun'un 13. maddesine göre devir ve temlik yapılamaz; ancak aynı maddenin diğer bir hükmüne göre de Dağıtım Normu üstünde toprağa sahip işletme, norm üstündeki toprağını satabilme yetkisine sahiptir. Mülk sahibi satış talebinde bulunduğu ya isteği kabul edilecek veya kamulaştırma yapılacaktır. Yasalara göre yapılacak başka işlem yoktur. Bu durumda, mülkiyete ilişkin bilgilerin projenin son dakikasına kadar kesinleşememesi durumu ortaya çıkmakta ve mülkiyet bilgilerinin projenin kesinleşmesi aşamasına kadar sürekli güncelleştirilmesi ve bunun sonucu tüm verilerin tekrar tekrar değerlendirilmesi gerekmektedir.

8. Sonuç

Türkiye'de tarıma açılacak toprakların son sınırına gelinmiştir. Türkiye'de son yıllarda zaman zaman büyük boyutlarda buğday dışalamı yapılması gerekmektedir. Öte yandan Türkiye'de nüfus artış hızı, dünya nüfus artış hızının da üstündedir.

Türkiye'de tarlalar küçük parçalar halinde ve dağınıktır. Bir tarım işletmesine ortalama 6 parsel düşmektedir. Çok parçalılık ve tarlaların düzgün şekilli olmaması, Türkiye'de tarım verimini çok düşürmektedir.

Türkiye'de tarlaların büyük bir kısmı yol ve sulama ağına doğrudan bağlı değildir. Bu durum verim düşüklüğü yanında, çiftçiler arasında da ciddi boyutlu sürtüşmelerin nedeni olmaktadır.

Yukarda özetlenen olumsuzluklar, Türkiye tarımında köklü önlemler alınması gereğini ortaya koymaktadır. Bu konuda dünyada geliştirilmiş olan yöntem, geniş kapsamlı tarazi toplulaştırması yöntemidir. Türkiye'de son yıllarda, giderek artan yoğunluk ve yaygınlıkta arazi toplulaştırma projeleri uygulamasına başlanmıştır.

Arazi toplulaştırma çalışmalarında, kadastrodan kaynaklanan bazı sorunlar bulunmaktadır. Arazi toplulaştırma çalışmalarının yoğun ve yaygın biçimde uygulanabilmesi için, kırsal alan kadastro bilgi ve belgelerinin geliştirilmesine ve güncelleştirilmesine standart durumu getirilmesine süratle başlanması gerekmektedir.

BAŞKAN- Çok ilginç, hatta ilginçliğinde ötesinde, gerek ülkemizin, gerek de mesleğimizin önemli bir sorununa değindiği, parmak bastığı ve de bunu sayılarla, grafiklerle ve açıklamalarıyla çok güzel, iyi bir şekilde dile getirdiği için Sayın Profesör Hüseyin Erkan'a teşekkür ederiz.

Gündemde, tartışmaya geçmeden evvel, aynı konuda Sayın Gökşin Seylam'ın da isim geçmekte, acaba ortak bir bildiri mi, yoksa, ayrı bir konuyu dile getirecek mi?

OTURUM YAZMANI- Ortak efendim, Sorular, Gökşin Beye yönelik olursa, kendisi cevaplandırmak üzere görev aldı.

BAŞKAN- Şimdi değerli arkadaşlarım, mesleğimiz bakımından geçen tüm oturumlardan da önemli bir konuya, bir gereksinmeye, bir soruna değindik. Arkadaşlarımızdan bu konuda soru sormak isteyenler lütfen... Buyurun Sayın Onur Gürkan.

PROF. DR. ONUR GÜRKAN- Benim, sayın bildiri sahiplerinin bildirilerinde sundukları içeriğin özüyle ilgili bir sorum yok; ama, bildiri gerçekten bana da ilginç geldi. Baştan sona ilgiyle dinledim; ama, bazen aklım karıştı. Aklımı karıştıran bir sözcük var, o da toprak. Şimdi toprak ve arazi sözcükleri yer yer birbirinin yerine kullanıldı; ama, çok dikkat ettim, Sayın Erkan belki de, Sayın Seylam da aynı düşüncede, özellikle, arazi kelimesini kullanmamak için çaba sarf ettiklerini gördüm. Acaba bir nedeni var mı? Onu öğrenmek istiyorum; çünkü, eğer onu kullanmayacaksak, arazi toplulaştırması yerine, toprak toplulaştırması dememiz lazım. Benim bildiğim kadarıyla, toprak sözcüğü, arazi anlamında da kullanılabilir; ama, Türkçede biz daha çok toprak dendiğinde çağrışım yapan yer kabuğunun belirli bir materyalidir, İngilizce "Soil" dediğimiz, Almanca "Die Erde" dediğimiz, bu bildirinin içeriği ile, benim kişisel görüşüm, daha çok arazi sözcüğü tanımlanıyordu. Değerli bulguları, değerli şeylerden kayıp olmaması için ben konuya armak basmak istedim; ama, bir gerekçeleri varsa, tabii ki, onu da dinlemek isteriz. Teşekkür ederim.

GÖKŞİN SEYLAM- Sayın Onur Gürkan'a katılıyorum. Arazi toplulaştırması tabii bizim burada kastettiğimiz, anlattığımız tamamen arazi toplulaştırmasıdır. Teşekkür ederim.

PROF. HÜSEYİN ERKAN- Evet, efendim, işte sonunda söylemeye çalıştığım kavramlar konusunda da bir sıkıntı hemen burada da gözleniyor. Aslında, ben arazi bilgi sistemi derken, toprak üzerinde, özellikle kaldım, durdum. Toprağın daha geniş kapsamlı olduğu kanısına vardım, yaptığım yüzeysel incelemeler sonucunda. Ben genellikle, dilim öyle alıştığı için, bazen toprak bilgi sistemi diyorum, arazi bilgi sisteminin tam karşılığı olarak; ama, son zamanlarda da gözlüyorum ki, arazi bilgi sistemi kavramı yerleşmeye başladı. Ben kendimi düzeltmeye çalışıyorum. Şimdi burada da toprak, gayet tabii, çok daha geniş kapsamlı, kent toprağı, kır toprağı vesairesi, efendim toprak-su kaynakları, yani birtakım kavramlar da bunun dışında yerleşmiş, kavramlaşmış durumda. Katılıyorum, temelde, arazi demek daha uygun olabilir, bu olmalı ve galiba arazi terimi üzerinde de birleşmemizde yarar var.

BAŞKAN- Yalnız, burada tabii düzenleme ve toplulaştırma bakımından; ama, kadastro deyince, toprak daha geniş bir anlam taşıyor. Çünkü, madeni var, yeraltı var, yerüstü var, üzerindeki gayrimenkuller var, taşınmaz mallar var. Toprak çoğaltamaz diyoruz; ama, arazi çoğaltulabiliyor ormanları keserek...

Toprağı nasıl çoğaltıyorsun? Uzaydın mı getiriyorsun? Evet, şehirlerde de dikine çoğaltulabiliyor, kat mülkiyeti söz konusu olduğu zaman değil mi? Evet buyurun

HÜSEYİN ÜLKÜ- Kurultayımızın başından beri belli bilgiler elimizde yok ise, planlama çalışmaları dolayısıyla doğru kararlar vermek mümkün değil diyoruz.

Benim burada merak ettiğim konu şu: Türkiye'de Devlet Planlama Teşkilatı var; 5 yıllık kalkınma planları var. Elimizde toprak ve arazi ile ilgili ilişkileri de kurulmuş bilgiler yok. Biz planlamaya nasıl yapıyoruz? Gerçekçi mi, hayali mi? Yani, elimizdeki kaynakların tümünü bilmiyorsak, bu kaynakları nasıl kullanacağımız yönünde planlamayı ne kadar gerçekçi yapabiliriz? Bence, sanıyorum buradaki yakalanması ve açıklanması gereken konulardan biri de, Devlet Planlama Teşkilatının sektörel olarak planlamaları konusunda baştan beri sözünü ettiğimiz veri eksikliklerinin nasıl giderilmesi gerektiğini biz yetkililere ve DPT'ye nasıl aktardık şimdiye kadar ve bugün nasıl aktarabiliriz?

BAŞKAN- Sayın Erkan'dan rica ediyoruz veya Gökşin Seylam'dan.

PROF. HÜSEYİN ERKAN- Aslında, veriler noksan, bilgiler noksan, o yüzden sıkıntılar var. Sonunda da değinmeye çalıştım; kadastro bu baza gelsin istiyoruz veya bu bazda olursa, ancak kadastro üzerine planlama, toprak planlaması, toprakların derecelendirmesi yapılmışsa - gene arazilerin diyemiyorum- ve kadasroya işlenmişse, kadastro nicelikleri içerisindeyse, planlamaya girişebiliriz, değerlendirmeler ve planlamalara girişebiliriz.

Arazi kullanım kabiliyeti sınırları, sınıfları belirlenmişse, arazi kullanma planlaması yapılmışsa ve bunlar kadasroya yansıtılabiliyorsa, bu veriler, bilgiler kadastro planlarında bütünleştirilebiliyorsa, onun üzerine planlamaya devam ettirebiliriz.

Her şeyin temelinde kadastro görünüyor. Her ne kadar zaman zaman kaçırırsak da, her şeyin temelinde - kanaatimce de o- kadastro var. Kadasstroyu bu içeriğe sevk etmenin, kadasroya bu içeriğe getirmenin yollarını, bilemiyorum, hep tartışıyoruz, yani başkalarına bildirmek değil, önce galiba kendimiz, bu mesleğin mensupları, bu noktaya gelmek durumundayız. Ama, görünüyor ki, mesela Arazi Toplulaştırma Tüzüğüne göre Köy Hizmetlerinin yaptığı planlamalarda da, tabii bu bilgilerin çoğu temel kadastro olmak üzere toparlanıyor, değerlendiriliyor, noksan oluyor, fazla oluyor; halk da çok iyi bilmediği için, derecelendirme nedir; çok iyi takdir edemediği için bazen sonuçlarını kabulleniyor ya da itirazlar sürüp gidiyor.

Tarım reformu, daha geniş alanlarda bu işe yaklaşıyor ve önce diyor ki, "Bütün bilgileri toplayacaksınız, bir yeri tabanı oluşturacaksınız, bilgi sistemi oluşturacaksınız, sayısal arazi modeli oluşturacaksınız; onun üzerine planlamalar yapacaksınız" diyor. Bu çalışmalar daha çok yeni başladı. Ne gibi sorunlar olduğunu ben çok genelde ortaya çıkardım; ama, yapılmaya çalışıyor ya da, yani teknik açıdan belki birtakım programlar elimizde var. İşte, onları, bizim verilerimizi o programlar içerisinde hamur etmeye, Türkiye'de kullanma çabasına giriliyor. Doğrusu, yeterli yapabildiğimizi söylemek çok zor. Yani sonuçta, arazi bilgi sistemi oluşturma ihtiyacı kesinlikle var kanaatindeyim. Biz bunu önce yapacağız. Teşekkür ederim. Evet, buyurun.

RIFAT GELBAL- Ben, hocamızın söylediği konuda bir eksikliğe parmak basmak istiyorum. Belki eksik değil; ama, bana göre atlanmış olabilir. Hocamızın istatistik bilgilerini dikkatle izledik. Bir konu dikkatimi çekti. Tarımla uğraşan nüfusun düştüğü, yani köyden şehre göçün arttığı gözüküyor. Yalnız, burada bir sorun var. Köyden şehre göçen insanlar üretken olamıyor, yani büyük çoğunluğu şehirde işsizlik ordusuna katılıyor. Bu anlamda yaşamını devam ettirmek için, tarım girdilerinden pay almak zorunda kalıyor. Bu da Türkiye'de bayağı nüfusu etkiliyor, yani bu komunda olan nüfus bayağı çoğunlukta. Acaba, tarım girdilerinden pay alma oranını belirlerken, bu kriter dikkate alındı mı? Teşekkür ederim.

PROF. HÜSEYİN ERKAN- Aslında belki burada bazı şeyleri çok hızlı geçmek durumunda kaldım. Türkiye'de de hem tarımda kalan nüfus, nüfus sayısı olarak artış gösteriyor. Buradaki oranlar idi. Yani, çok hızlı bir nüfus artışı olunca, tarımda kalan nüfus sayı olarak azalmıyor, hatta az bir artış var; ama, oran olarak artış ve bu iyi bir gelişme; kalkınmanın normal sonucu bir gelişme.

İkincisi, bu istatistikler içerisinde, köyden kentte göçenlerin payı hesaplandı mı; doğrusu bu kadar ayrıntıya girmedim, bilgim yok; ama, şu var: Başında çok özetle veya çok hızlıca geçtiğim bir mesele vardı. Aslında, Türkiye tarımında bugün büyük ihtimalle 2 milyon civarında, yani 10 milyon nüfus, hiç toprağı olmayan nüfus. Büyük bir ihtimalle, en azından onlar bu şey içerisinde. Gelir dağılımında, orada yeri olan, orada görülen kişiler. Belki, bilemiyorum; ama, kanaatimi söyleyebilirim; bunlar içerisinde; ama, kente göçen, kentte görünen, işte marjinal hizmetlerde çalışanlar, marjinal konularda çalışanlar büyük ihtimalle bunun dışında sanıyorum.

MEHMET DOĞAN- Şimdi, anladığım kadarıyla, bu arazi düzenlemesi yapılabilmesi için, öncelikle kadastro paftalarının, bilgilerinin belirli bir altlıkta toplanması gerekmekte. Değişik zamanlarda değişik altlıklara çizilmiş ve değişik ölçekler üretilmiş kadasro paftalarının acaba fotogrametrik paftalar kullanılmak suretiyle, belirli bir altlıkta birleştirilmesi düşünüldü mü? Eğer düşünüldüyse, bundan çıkan sonuçlar nelerdir? Öğrenmek istiyorum. Teşekkür ederim.

GÖKŞİN SEYLAM- Bilgi sistemi kurmanız için zaten altlığınızın homojen olması gerekir, yani bilgilerin aynı altlıkta, aynı niteliklik altında toplanması gerekir. Tabii ki sözü edilen çalışma yapıldı. Ancak, şekil uyumsuzlukları ve alan uyumsuzlukları var. Onları da gene Kadastro Müdürünün kendisinin düzeltilmesi gerekiyor. Kısaca kadastro çalışmaları tek baz altlıkta tek nirengi sistemine dönüştürüldü.

BAŞKAN- Teşekkür ederiz. Arkadaşlar zamanımız kısıtlı. Diğer iki bildiriye yetiştirme olanağı ortadan kalkmak üzere. Kısa olmak suretiyle buyurun. Benim de çok sorum var; ama, vazgeçtim. Genellikle fazla bilgili ve fazla konuşan kişilere söz vermemek niyetindeydim; ama...

HALDUN ÖZEN- Fazla bilgili olmayan birine söz verdiniz, onun için konuşacağım. Sayın arkadaşlar, kadastro bilgi sistemi dedik, arazi bilgi sistemi dedik, toprak

bilgi sistemi dedik. Bugünkü programda bile, alt alta iki konu var. Biri, torak düzenleme diyor, biraz sonra Sayın Zerrin Demirel arazi düzenleme diyecek.

Baştan beri sadece kavram üzerinde durduğumu belirtmek istiyorum. Bu kavramda, bu toplantılarda bir ortak görüşe varalım. Toprak bilgi sistemi, "Soil information System" bizim konumuz değildir, hiç olmazsa bu aşamada. Bizim konumuz arazi bilgi sistemidir. Arazi bilgi sistemi, bizim nihai olarak varacağımız hedeflerden birisidir. Dolayısıyla, bizim için kavramsal düzeyde, bugün önemli olan kadastro bilgi sistemidir. Sanmayın ki, ona da hemen Kadastro Genel Müdürlüğü TAKBİS Projesini kağıda yazınca, başlayabilir. Başlayamaz. Bu noktalarda Hüseyin Erkan'la da, Sayın Başkan'la da ve farklı görüşü varsa da, diğer arkadaşlarla da bir yol bulup, bu oturumlarda anlaşmamız gerekir. Çok teşekkür.

BAŞKAN- Pek farklı görüş olmasa gerek. Arazi demek, arzin yüzü demektir, yani yeryüzü demektir. Konumuzda zaten o; ama, bu yeryüzünde toprak da var, maden de var, ağaç da var, orman da var. Arazi düzenlemesi, zaten öyle de geçmiştir, zannedirim, Sayın Erkan da aynı fikirde.

GÖKŞİN SEYLA- Ben kısaca değinmek istiyorum. Bizim yaptığımız iş sonuçta arazi düzenlemedir. Sonuçta varacağımız sistem de arazi bilgi sistemidir; ama, bunun altlığı, çıkış noktası öncelikle kadastro bilgi sistemidir. Çünkü, bütün bilgiyi, kadastro bilgi sisteminden alıyoruz. Sonuçta da, bu işin sonuçlanabilmesi için, işi gene kadastroya devrediyoruz. Onun için kurulması gereken temel bilgi sistemi kadastro bilgi sistemidir. Teşekkür ederim.

BAŞKAN- Evet, bunu anlamak lazım. arazi bilgi sistemi, araziye ilişkin bütün bilgilerin bir coğrafik dokümantasyon olmuş oluyor. Halbuki, kadastro denilince, içine ekonomik, hukuksal, diğer yönleri de giriyor. Evet Her türlü niteliği , ekonomik, tarımsal her türlü niteliği kadastro belirlemesi lazım.

İkinci konumuz da bu konuyla ilgili olduğu için bütün soruları ikinci konuşmada, Sayın Doçent doktor Zerrin Demirel'in konuşmasından sonra aynı konuyu arkadaşlarımız cevaplandırabilir. Belki, buna benzer konular, aynı konu içinde ele alınmış olacak.

GÖKŞİN SEYLA- Bunu çok kısa olarak cevaplandırabiliriz. Kadastro bilgi sistemine ekleyeceğimiz bilgiler var. Onlardan birisi de toprakla ilgili bilgiler. Onu da başka bir kanaldan alıyorsunuz. Sayın Erkanın, söylediği gibi arazi kullanım kabiliyet sınıfları var, toprak dereceleri var; bu bilgi sistemin içine sonradan bunlar ekleniyor. Teşekkür ederim.

BAŞKAN- Sayın Erkan'a ve Gökşin arkadaşımıza teşekkür ederiz. Şimdi, aynı nitelikte ve aynı ağırlıkta ikinci konumuz olan, "Türkiye'de Arazi Düzenleme Çalışmaları İçin Uygun Örgütlenme Düzeni"ni sunmak üzere Sayın Doçent Doktor Zerrin Demirel'i mikrofona davet ediyorum.